

Telkibánya: nagy lépések egy kistelepülésen

Telkibánya 730 fős kistelepülés Észak-Abaújban. Itt működik a Szepsi Csombor Márton Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda speciális fejlesztési iránnyal: környezeti nevelés, ökoiskola, a kistérség bázishelye.

A település vezetése fejlesztés-elven működik, a történések is ezt igazolják. Az iskola mellett két saját tulajdonú gyermektábora is van.

A 70-es években iskolájukat bekörzetesítették, de 1991-ben visszatelepítették. Az ide érkező néhány pedagógusra nem csak a tanítás, de a közművelődési feladatok ellátása is várt. Így jutottak el a fenntarthatóság pedagógiáján keresztül a közösségfejlesztés igényéig.

A kistérségben 2005-ben indult közösségfejlesztési műhelymunka eredményeként 2006-ra Telkibányán megalakult az Aranygombos Többcélú Közhasznú Egyesület, az ATKE.

Érdekes nyomon követni a közösségfejlesztés települési lépéseit, a közösségi kommunikációt, a helyi lappal, a Kapcsolat-tal való informálást, a közösség erősítését.

A helyi közösség egyik motorja: Bereczky Béla tollából olvashatjuk a település utóbbi éveinek szép, példaértékű történetét.

Fenntartható fejlődés és közösségfejlesztés

Szerző: Bereczky Béla, Telkibánya

- ❖ Vannak akiknek meggyőződése az, hogy a fenntarthatóság kérdésének alapja az egészséges közösség létében rejlik. Pontosabban folyamatokban, amelyek az egészséges közösség fenntartásának érdekében zajlanak, hiszen a fenntarthatóság -, mint állapot – sem különbözik abban, hogy folyamat dinamika tartja fenn.
- ❖ A leglényegesebb kohéziót jelentő tényezőkkel kellene foglalkoznunk: vannak – e a közösség tagjainak életstratégiáik, van – e szándék ezek összehangolásra, van – e valamilyen integráló elv, mely összefűz bennünket?!...
- ❖ Vannak akik azt mondják, hogy ezek a kérdések túlságosan személyesek és legfeljebb a lélektan tudományos megközelítésének értelmezési tartományt adóak, vagy a világnézettel kapcsolatos eszmerendszerek működésterületét érintőek, viszont nekik azt kell felmérniük, hogy a távlatosság pontosan ilyen megfontolásokon alapul!
- ❖ Tehát azt kell kimondanunk, hogy a távlatosság okából alapvetésként olyan kérdésekkel is kellene foglalkoznunk, amelyeket hagyományosan nem szoktak foglalkozni a helyi közösségek.
- ❖ Mindezek után mi lehet a közösség egészségesítésének módszertana?! Úgy gondoljuk, hogy a közösségfejlesztés nézőpontján keresztül való megközelítés: Az egy helyen élők (lokalitás) széles (teljes) körű megszólítása, vagyis a közösségi kommunikáció folyamatos fenntartása. A közösség, amely nem érett meg a széthullásra, önnön értékeiből kimunkálja majd jövőjét. Azt, hogy a közösség mennyire életerős. A folyamat intenzitásának tendenciája előjelzi...majd. Mert a közösségfejlesztés beválási periódusa, hosszú! Pár év folyamatos munkálkodás egy ELKÖTELEZETT, TUDATOS, a folyamatot, a közösséget vezető csoporttal! (Az, hogy e vezető csoport milyen átfedést mutat a közösséget egyéb összefüggésben vezető csoporttal, mindig egyedi.) Az igazi alulról jövő kezdeményezés velejárója, a természetes életritmusba való belesimulás, a hatékonnyá válás lassan, láthatatlanul, de biztosan való bekövetkezése. Az, amit természetes életrendünkkel nem tudunk összeegyeztetni, nem is vállalható hosszú távon! Persze nagy kérdés, hogy ki/kik mit neveznek természetes életrendnek? (Ezért különösen fontos lenne a fentebb említettekkel való foglalkozás.

Egyelőre feltételezünk egy széles körben elfogadható, ún. ökológikus természetes élettrendet, melyet a bolygónk adottságai, lehetőségei határoznak meg.)

- ❖ Célunk egyelőre annyi lehet, hogy szokássá, módszeressé alakítjuk a közösségi véleménynyilvánítást, problémamegoldást. Mondhatnánk, hogy helyi szinten normává kellene tennünk a közösségi kommunikációt és a belőle következő mindennemű közösségi gyakorlatot.
- ❖ A fent vázoltak szellemében kezdett munkálkodni az Észak – Abaújban lévő Telkibányán a fenntarthatóság jegyében a Szepsi Csombor Márton Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda, mint ökoiskola. Tágabb kontextust keresve jutottunk el az ökoiskola kritériumok alapján kidolgozott ökoiskola munkatervtől a közösségfejlesztés igényéig. E történet kissé személyes összefoglalóját idézem most. (Megjelent a Közösségfejlesztők Egyesülete által kiadott 2007/3. Parola számban is.)

Aranygombos Telkibánya – közösségfejlesztő szemmel. 2005-2007.

2005. augusztusában a *Közösségi kezdeményezéseket támogató szakmai hálózat* Borsod–Abaúj–Zemplén megyében működő koordináló szervezete, a *Dialog a Közösségekért Közhasznú Egyesület* szakmai patronálásával megindult egy Észak–Abaújra kiterjedő közösségfejlesztő műhelymunka sorozat. Ennek egyik részese volt Telkibánya, melyet a munkában én képviseltem.

A történések sodró lendülettel, nem „szabványos” közösségfejlesztési lépéssort követve, nem lezárt folyamatot eredményezve zajlottak, zajlanak.

Előtörténet, indítékok

Minden fejlesztést személyes meggyőződés, elkötelezettség dinamizál. Nem állítom, hogy minden fejlesztés ebből indul ki, de a többségüknel talán még így van.

1991 nyarán kerültem Telkibányára, a rendszerváltás lázában visszahozott kisiskola újonnan verbuvált hat fős tantestületébe.

Amikor az új tantestület toborzása zajlott, az első fenntartói meghallgatáson elmondták nekünk, hogy egy ilyen kistelepülésen a pedagógustól nemcsak tanári, de közművelődési, közösségi feladatok végzését is elvárják.

Városi lévén, akkor kezdtem ismerkedni a kistelepülési, vidéki léttel. E folyamat hozta azt a felismerést, hogy a település „történéshiányban” szenved, ezért közösségi szervezéssel kéne tenni valamit. (Megjegyzem, hogy alapvetően nem közösséget szervező aktív ember, inkább befelé forduló, kevésbé nyüzsgő típus voltam.) Az a valami, amit akkor a fiatal pályakezdő társak támogatásával történetesen csinálni akartunk, a legkönnyebben szervezhető terület, a szórakozás volt. Egy falusi szüreti bált terveztünk és valósítottunk meg, közösen. Indításként a faluban kihelyezett plakátokon arra buzdítottunk, hogy akiknek kedve van közreműködni egy saját magunk számára kellemes este szervezésében, az jöjjön el az iskolába egy megbeszélésre. Ez az intuitív, közösséget aktivizálni, szervezni készítő vágy azután még hasonló, a szabadidőt, szórakozást érintő más rendezvényekben is megtestesült.

Mik voltak itt a számomra, a szervező számára a meghatározó jelentőségű dolgok? Elsősorban az emberléptékű település generálta közösségi tettvágy, amelyik a kiegyensúlyozott közösségekben élő emberekben még természetesen megvan, vagyis annak a ténye, hogy hittel és önbizalommal felvértezve lehetett hozzáfogni a közösségi élet szervezéséhez. Ám ezek a rendezvények csupán kezdetben hozták magukkal a közösség szervezhetőségbe vetett hit sikerélményét. Kudarcként éltem (éltük) meg, hogy nem tudjuk kistelepülési pedagógusi „másodfeladatunkat” hatékonyan ellátni.

A fenntarthatóság pedagógiájával való foglalkozás eredményeként eljutottunk a közösségfejlesztés igényéig, persze nem egy lépésben. Tény, hogy a közoktatási törvényben, a pedagógiai programok megalkotásának feltételeinél benne foglaltatik, hogy az iskolának foglalkoznia kell a közösségfejlesztési feladatokkal. Persze ez csak a tanulók közösségeire vonatkozik, s nem adekvát a közösségfejlesztés lokális közösség-fogalmával, mégis: a feladatok jellege, amelyek a jól működő közösség érdekében folynak, hasonlóságot, átfedéseket mutatnak. A döntő mozzanat az volt, amikor a fenntarthatóság pedagógiáját rendszerszerűen megvalósítani hivatott intézményi hálózat, az *Ökoiskolák hálózata* egyik iskoláját megteremtettük településünkön. E „teremtési” folyamat mozaikjaiban az egyik kulcskérdés az iskola és a település falainak, kerítésének átjárhatósága, ill. lebontása volt. Ennek elengedhetetlen feltétele, velejárója volt a település lakosainak, nevezetesen a szülőknek a bevonása. Az első lépéstől, a fogalom-magyarázattól - ökoiskola, fenntarthatóság - az együttműködésen alapuló problémamegoldásig hosszú út vezetett. Ennek mozzanatai között odáig is eljutottunk, hogy a 2002. évi önkormányzati választásokra ezzel a programmal induló szülői munkaközösségi tagot állítsunk jelöltnek.

Tanulságainkat így összegeztük:

Az iskolánál tágasabban kell látni, *holisztikusan* kell szemlélni dolgainkat. E szemléletmód azonban csak igazi közösségben értelmezve működik. A környezeti nevelő tanítása, a környező helyi közeg pozitív megerősítése nélkül, mindig csak elmélet marad! Nehéz feladat ez és összefügg azzal, hogy elhithessük: amivel foglalkozunk, az fontos, sőt, létfontosságú, s nem haszontalan, csupán mellékes vagy ráadás. Környezetünk a legtöbb esetben valójában nem is vár mást, többet, mint a tananyag megtanítását. Ezért lép be annak szükségessége, hogy a környezetet, a helyi közösséget beavassuk a környezeti nevelési célokba és felkészítsük azok megvalósítására. A környezeti szemlélet beemelése ugyan még előtte jár a jelenlegi társadalmi elvárásoknak, de a helyi közösségek működésének fenntartható gyakorlatához mégis ez vezethet el. A környezet, a helyi társadalom tehát formálandó! Ezt, a közösség jelenlegi elvárásait és felkészültségét meghaladó, előrelátó, a társadalom hosszú távú érdekeit szem előtt tartó hozzáállást nevezik társadalomorientált marketingnek. Célja esetünkben a holisztikus látásmód közösségi gyakorlattá válása. Annak a tevékenységnek a megnevezése pedig, amely a helyi társadalom aktivizálását, beavatását hivatott elérni, *közösségfejlesztés*. Feladata lényegében a csapatfogalom és gyakorlat kiszélesítése egyre nagyobb közösségekre. Mindazt pedig, ami az iskolafejlesztés során felmerülő közösségfejlesztést érinti, úgy hisszük, nagyszerű előgyakorlat volt. Ilyen előképpel indult a telkibányai közösségfejlesztés másfél éve.

Helyi tényterkép: A környezet, a fejlesztési terep bemutatása

Történelem, természetrajz és társadalom

Telkibánya története összefonódik a nemesérc bányászatával és annak ipar- és kultúrtörténeti vonatkozásaival, mely még az utóbbi évtizedben is tényerővel hatott, s bár a szabad királyi bányavárosi rang Zsigmond király idejében volt a csúcson, a lakosság összetétele, a reménységek tápja, a foglalkozási szerkezet - mind erős összefüggésben állnak a múlttal.

Településünk a Hernád-völgyéhez közel, a Zempléni hegységet kelet-nyugati irányban átszelő völgyben fekszik. Elzárt, bár nem zsák település. Jellemzően az erdőből (erdészeti igazgatóság), a térszéből, a bányából, ill. a környékbeli ipari foglalkoztatókból éltek itt az emberek, de mint tudjuk, e munkahelyek többsége leépült a rendszerváltás óta. A legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat, melynek óvodája, iskolája, időseket ellátó intézménye mellett két gyermektábora is van. Vállalkozók is vannak már a településen, sőt

egy katonai felderítő hivatali objektum is, amely idehozott családokat és gyermekeket is. Legtöbben mégis munkanélküliek.

A lélekszám 730 fő, vegyes korösszetétellel, az óvodás és iskoláskorúak száma 100 fő körüli. Nemzetiség nincs a településen (bár a „rabló, dúló csehök” - husziták) kései leszármazottjainak is vallhatnák magukat néhányan. A nők, férfiak aránya egyensúlyban van, kissé sok az agglegény. Felsőfokú végzettsége többnyire csak az intézmények vezetőinek, az oktatási intézmények pedagógusainak van. A többség közép, vagy alapfokú végzettséggel rendelkezik, van, aki még ezzel sem.

Három felekezet temploma (ill. gyülekezeti helye) is megtalálható itt. A településen domináns (80 %) a református közösség, mely a 20–40 éveseket erősen nélkülözi, mégis nagy hatással bír. Nem is annyira a hit, mint inkább a szokásjog mozgatja működését. A fennmaradó rész megoszlik a katolikusok és a hetednapos adventisták között, akiknek viszonylag erős közössége él itt. Ők péntek napszálltától szombat napszálltáig nem vonhatók be közösségi tevékenységbe.

A tömegközlekedés és az informatikai infrastruktúra gyenge - bár ez utóbbi nagyot fog lépni 2007 nyara végére. A szükséges mobilitás alapja az autó birtoklása. Az iskola, speciális fejlesztési iránnyal (környezeti nevelés, ökoiskola) rendelkezik, s ennél fogva a kistérségben is bázishely szerepet kapott.

Hadd szóljak Telkibánya új aranyáról is! Ez a turisztika, az idegenforgalom. A település 700 lakosára félezer szálláshely jut, a sátorhely-minőségtől a háromcsillagos szállodáig. A volt Károlyi vadászkastély helyén álló Ezüstfenyő Hotel mellett számos szép és színvonalas étteremmel ellátott szállodát alakítottak ki, melyek szolgáltatásaik minőségén és bővítésén folyamatosan dolgozva színes programokkal szeretnék a vendégeket itt tartani. Patinás, karakteres régmúlt: aranybányák, kopjafás temető, ispotályos templom, romkert, múzeum, megszállott lokálpatriótákkal (akik nem helyben laknak!). Nagyszerű természeti környezet, a Felvidék közelsége.

A település vezetése fejlesztés-elven működik, s jól sáfárkodik a már rendszerváltást megelőzően kialakított saját tulajdonú gyermektáboraival. Emellett az élő falu bizonyítékeként, s egyben garanciájaként, működtet alapfokú nevelési és oktatási intézményeket: óvodát, iskolát. Ezek nélkül egy település csak vegetálni, halódni tud, vagy csak idegenforgalmi attrakcióként létezik. Mi itt nem ezt akarjuk. Az iskolát bekörzettesítették a 70-es években, s az 1991-es visszatelepítés ötlete az azóta többször, jelenleg is megválasztott polgármestertől indult ki.

A térkép másik oldala – társadalmi viszonyok

Az emberek gyakorta nem formálnak nyíltan véleményt, de vélekedéseik bizonyosságában mélyen meg vannak győződve. Azt szokták mondani, hogy a hegyek szorításában élő emberek zártsága bensőjükben is lenyomatot hagy. Ennek két következménye is tapasztalható: a vélemények bezárása és a „nem kell nekünk mások bölcsessége” attitűd.

Az „önkormányzat”. Tisztázzuk: nálunk az emberek a hivatal épületében dolgozókat értik ez alatt, sőt, még szűkebben: a polgármestert és a jegyzőt, s kevésbé a képviselő – testületet.

A mi településünket mindig az örökös elvonások és létbizonytalanság árnyékában kellett kormányozni. Ennek ellenére nagyszerű helyet vívott ki magának a település, környezetünkben a legsikeresebbnek tartják. A prosperáló idegenforgalom, az infrastrukturális fejlettség mind ezt támasztják alá. Mindezek nélkül lehet, hogy szóba sem jöhetnének olyan, a település fejlesztésével kapcsolatos szándékok, amelyek itt megvalósultak, megvalósulnak. A mostani közigazgatási és közoktatás politika mindig változó, ingatag helyzetében központi kérdés, hogy az 1000 fő alatti településekkel mi fog

történni? Megmarad az önállóság? Megmarad az iskola? Nagy energiákat köt le a nemes ügy érdekében folytatott lobbizás, amely nem ügyeskedés, de komoly és jó szándékkal teli munka! Tény: bővészkedni kell, hogy a kormányzati elvárások fölülleg terheit is kielégítve, a település közhangulatát is elviselhető–elfogadható szinten tartva, a napi munkálkodás szolgai kötelességeibe közszolgaként nem belerokkanva vezessünk. Ez azt hozta magával, hogy a vezetési módszerek között nem a részvételi demokráciát eredményező, ún. „közösségi” vezetési mód a döntő, mert ehhez bizonyára kevés sikerélménye társult a vezetésnek! Ebben a közegben nem igen van mód az emberi közösség fejlesztésébe önkormányzati energiákat fektetni! Mégis történtek erre vonatkozóan lépések, csak egyet hadd említsek: önkormányzati vezetőink alakították az amatőr női dalárdát, amelynek ők is tagjai.

A közösség pedig, az előzőekben jelzettek miatt, nem lesz alulról jövő kezdeményező. Gyakorlatilag a képviselőtestület tagjai is (majd’ mindenki) a „mi mindig megtettünk mindent” szlogenjével takaródnak, s ez rossz, mert nem aktívak, nem emelnek le a terhet a vezetők válláról. Pedig alapfeladatuk és nevükben hordozott feladatuk szerint éppen a közösségi kommunikációt kellene erősíteniük. Így azonban nem integrálják egészzé a közösséget, nem teszik egészségesebbé a vezetési stílust, hiszen kivonulnak abból. (Ők úgy fogják fel, hogy kirekesztettek a valódi döntési folyamatokból, azokra nem tudnak hatással lenni, a fejük felett döntenek, akkor meg ... megszoktuk ezt és kész!) Pedig a képviselők, meglehet cselekvési programmal nem mindig rendelkeznek, de elegendő ismertséggel, elismertséggel igen, hiszen megválasztották őket, ez pedig a közösségre való hatás gyakorlásának lehetőségét is jelenti.

A település lakosai nincsenek tisztában saját értékeikkel, s úgy véljük, jócskán segítségre szorulnak abban, hogy felvegyük, leporoljuk, s visszaadjuk birtokukba ezeket az értékeket. Megfigyelhető egyfajta tartás az önkormányzattól, amely elég ahhoz, hogy bezárja az őszinte vélemények kitérülésének kapuját. E kettő együtt pedig az önismeret és őszinteség gyengeségét eredményezi.

Sokan vannak azon az elven, hogy az önkormányzat dolga a gondoskodás, oldja meg ő a felmerülő problémákat, miközben tudomásul sem veszik az önkormányzat egyre gyengülő gazdasági helyzetét, s úgy vélekednek, hogy van ott még tartalék, csak nem arra használják, amire kellene. Ezek közül kerülnek ki az elégedetlenkedők, akik jó esetben a változások pozitív hajtóerői lesznek, rosszabb esetben csupán saját terveik menedzserei, s nem a közösségfejlesztés apostolai.

Lehet, hogy az önkormányzat tart ettől a potenciálisan kialakuló civil mozgástól, mert talán be kellene avatni az embereket és ez ütközéseket okozna, s ebben az amúgy is késélen táncoló helyzetben ez csak nehezítené a megmaradásért folytatott vezetői munkát.

A helyhatósági választási időszakban sokan politikát láttak a mi közösségfejlesztői irányunkban, pedig tudatosan apolitikusak voltunk. A mi irányunk a fenntarthatóság, a távlatosság. Lehet, hogy lesz majd jótékony fermentáló hatása az önkormányzatiságra is ennek a folyamatnak, de ahhoz HOSSZÚ közösségi tanulási folyamatban kell kinevelődnie a delegáló közösségnek és a delegáltaknak is!

A férfiak és a nők elkülönülnek a különféle testületekben, az egyikben csak férfiak, a másikban csak nők vannak, s így a döntések elvesztik érvényességüket a másik oldal közegében.

Vannak, akik az önkormányzat költségvetési intézményeit, például az iskolát CSAK kiadást jelentő tényezőnek tartják.

Nincs helyén a szellemi foglalkozás elismertsége - az nem munka. Ha kimegyek az erdőre, a mezőre, az igen! Nincsenek igazi tekintélyt kivívott személyek sem.

Kevés a közösségi tér és tevékenység, s ha mégis, akkor a rendezvényen való megmutatkozás és nem az életminőség javítását célzó tevékenység a fontos. A tévé egyeduralmi helyzetben van.

Egyáltalán nincs, vagy csak elvétve közösségi szellemi szórakozás, ill. olyan szabadidős tevékenység, melynek célja az egészséges életmód kialakítása, fenntartása. A helyi labdarúgó csapat szereplése még falusi rendezvény számba megy. Potenciálisan van lehetőség tornatermi sportokra: tollas, ping-pong, kosárlabda.

A helyi történések sorozata

2005. augusztusának végén meghívást kaptunk Sivák Jánostól (az ottani közösségfejlesztők vezetőjétől) Göncre, ahol egy, a kistérségünkben, Észak-Abaúj településein tervezett műhelymunka sorozat indult, témája: közösségfejlesztés!? A nevében reményt keltő fogalom akkor még ismeretlenül csengett előttünk. A folyamat támogatója mindmáig a Molnár Aranka elnök képviselte *Dialóg a Közösségéért Közhasznú Egyesület*.

Az első cél az volt, hogy alakuljon településenként egy-egy olyan kör, amely elkezd hinni a közösségfejlesztés szükségességében. Ezzel párhuzamosan célszerű az, ha elindulnak a településen konkrét közösségi történések is. Beszéltünk arról is, hogy a közösségfejlesztés feladata nem ruházható rá egy-egy szervezetre, önkormányzatra, vállalkozókra, egyházakra, stb., hiszen ez közös ügyünk. Persze, ha a folyamat lendületbe jön, akkor célszerű, ha valaki, ill. valamely közösség sajátjának érzi, támogatja, irányítja. Ezzel az indokkal Telkibányán is megalakult 2006. június 1.-jén az *Aranygombos Többcélú Közhasznú Egyesület, az ATKE*.

A közösségfejlesztés települési lépései a következők voltak:

- *Személyes beszélgetések:* Mi ez a közösségfejlesztés, mi az indítéka, mi az alapja? (Közösségfejlesztői javaslat)
- *Közösségfejlesztő est* szervezése Molnár Aranka közösségfejlesztő részvételével. Itt lényegében a közösségfeltáró interjú kérdései hangzottak el, s született is egy bőséges ötletlista „tacepaókon”. (Közösségfejlesztői javaslat)
- *Teaházi esték*, hogy az ötleteik elmondására még másoknak is legyen lehetőségük. (Közösségfejlesztői javaslat)
- *Munkacsoportok alakulása*, az ötletek szortírozására és operatív útra terelésére. (A résztvevők mondták ki!)
- *Forrásteremtés*, szervezet, pályázati képesség kialakítása. (A résztvevők mondták ki!)
- *Munkacsoportok beszámolója.* (Közösségfejlesztői javaslat)
- *Cselekvések (programok) indítása.* (Közösségfejlesztői és résztvevői közös javaslat)
- *Nyilvánosság biztosítása, újság kiadása.* (Közösségfejlesztői és résztvevői közös javaslat)
- *A folyamat frissítése, a kialakult helyi viszonyokhoz illesztése.* (Közösségfejlesztői és résztvevői közös javaslat)
- *Munkaterv készítése* a következő évre. (Közösségfejlesztői javaslat)
Nagyon fontosnak tartottuk és tartjuk azt, hogy a kistérség települései ne csupán saját lakóhelyükön, hanem egymással is együttműködve tevékenykedjenek. Ennek biztosítására folyamatos műhelymunkán keresztül álltunk kapcsolatban egymással. Szóval EGYÜTT működve együttműködünk, nem csak külön-külön akarunk jót!

A közösségfejlesztési folyamat települési történéseinek naptára 2005. augusztusától 2007. júniusig:

ELSŐ SZAKASZ

- Az önállóan szerveződő ifjúsági klubosok mentorálása.
- A klub tagjaival kiscsoportos, közösségfejlesztős szemléletű beszélgetések.
- Részvétel a kistérségi közösségfejlesztő műhelyekben, az ifjúság tagjaival.

MÁSODIK SZAKASZ

- Páros és kiscsoportos személyes beszélgetések a település lakóival.
- Teaházi estek. Nyilvános, kiscsoportos közösségi beszélgetések, melyeken a településen élők közül sokan részt vettek és formáltak véleményt problémáinkról, lehetőségeinkről és vetettek fel számos ötletet ezek orvoslására.
- Nyilvános közösségfejlesztő estek. Mi érdekel bennünket, mire koncentráljunk? Ekkor hoztuk létre a felvetett témák köré szervezve a munkacsoportokat is. A munkacsoportok megtervezték, hogy konkrétan mivel foglalkoznak majd, hogy mit és mikor szeretnének közösen véghezvinni. A következő kiemelt feladatokkal kapcsolatban alakultak munkacsoportok: szervezés-forrásteremtés; ifjúság; nyilvánosság; képzés; szabadidő, sport és kultúra; települési értékeink, hagyományaink és környezetünk. A továbbiakban szerveződő tevékenységek lényegében a munkacsoportok feladat választásával voltak összefüggésben.
- Ifjúsági médiaképzés (közösen a kistérségi műhely fiataljaival, Gömörszőlősön)
- Húsvéti bál a közösségfejlesztés támogatására

HARMADIK SZAKASZ

- Majális, mely a sportolás és családok jegyében zajlott
- A TDU (TeaDalUtán) ifjúsági gitáros-énekes csapat megalakulása
- Demokrácia-képzés Gömörszőlősön
- Az egyesületet megalakító közgyűlés, amelyen a résztvevők kimondták, hogy szükséges egy olyan civil forma, mely a közösségfejlesztés települési sikereinek keretét, rendszerét adja és lehetőségeit növeli (pl.: pályázati lehetőségek révén). Ez lett az Aranygombos Többcélú Közhasznú Egyesület, az ATKE. Az egyesület vezetősége hét tagból áll, s a következő célokat kívánja elérni: javítani a Telkibányán és környékén élők életkörülményeit, elősegíteni a közösségi élet fejlődését, a történelmi kultúrkörnyezet megőrzését, ösztönözni a lokálpatriotizmus erősödését, a távlatos gondolkodás (a fenntarthatóság) elveit és gyakorlatát alkalmazni.

Az egyesület közhasznú tevékenységei:

- Múzeumi éjszaka
- Ifimeccs Nyírrivel (az ifi szekció szervezése!)
- A férfi dalárda megalakulása
- A VI. Nyári Kistérségi Ifjúsági Kulturális Találkozón való részvétel Göncön
- Új szín a falunapi forgatagban (ATKE - sátor, férfi dalárda, TDU)
- A Dialóg ifjúsági médiatábora Telkibányán (közösen a kistérségi műhely fiataljaival)
- Augusztus 20. megünneplése (hagyományteremtő jelleggel, az ATKE gondozásában.)
- Észak-Abaúj a Szívünkben (Kistérségi közösségfejlesztő műhelyek találkozója és fóruma Göncön)
- Nemzetközi civil találkozó, Telkibánya I. számú Gyermektábor

NEGYEDIK SZAKASZ

- Szüreti bál a közösségfejlesztés támogatására
- Községi képzés Gömörszőlősön (a Dialóg szervezésében)
- Közös képzés a kistérségi műhely tagtelepüléseinek aktivistái számára Telkibányán

ÖTÖDIK SZAKASZ

- Újraélesztő közösségi est (a „Telkibánya ifjúsági közösségfejlesztős szemmel” című film megtekintése, az értékmentő - hagyományőrző csoport terveit, s a „hogyan tovább?!” megbeszélése)

- Májustól - májusig (ATKE évi rendes közgyűlés, éves munkaterv és költségvetés, közhasznúsági beszámoló elfogadása)

A helyi történések összefoglaló elemzése

A 2005. augusztusának végén kapott kistérségi műhelybe szóló meghívás a fenntarthatóság pedagógiáján edzett táptalajba hullott. A megszólítottak köréből gönciek, hejceiek, hidasnémetiek, telkibányaiak, zsujtaiak (később csatlakoztak a pányokiak) képviseltették magukat. Az első cél a közösségfejlesztők ügyében hívők körének kialakítása volt.

A kistérségi műhelyekbe Telkibányáról kezdetben ifjúsági csapattal mentünk. A helyi ifjúság kezdeményezett egy hosszú távon is működni képes ifjúsági klubot, amelynek megalapításához hozzá is látott. Ez világos, tiszta és érthető ifjúsági kezdeményezés volt, amelyet nem lehetett figyelmen kívül hagyni, mégis, önkéntelenül is felvetődött a kérdés: felnőtt közösség nélkül mennyire tudjuk támogatni őket, mennyire tudunk példát mutatni nekik? Mert hamarosan felvetődik majd a kérdés, hogy miként lehet fenntartható tartalmakkal kitölteni az ifjúsági klub formát? Szembe találtuk magunkat a felismeréssel: a közösségfejlesztés helyi szekerét a fiatalokkal akartuk elhúztatni. Ennek fejében, sajnos, olyan feladatokra is rákényszerült az ifjúsági klub, amelyek mögé még nem volt képes felsorakozni.

A másik, a továbblépés szempontjából lényeges következtetés pedig az volt, hogy akkor teljes gőzzel startoljunk rá a felnőtt közösség bevonására, mozgósítására! Igen, ez villámcsapás-szerű felismerésként hatott 2006 karácsonya tájékán, s az újévi felesemelés már el is indította a kulcsemberek keresésének munkáját! Feltérképeztük Telkibánya létező közösségeit, ezek véleményformálóit, képviselőit. Közvetlenül, jószerevel ketten jártuk be a települést, elültetve, átbeszélve a közösségfejlesztés témáját. Rengeteg időt vett igénybe, jószerevel semmi szabadidőnk nem volt ebben a két-három hónapban. De működött! Működött, mert az emberek érdeklődtek, lehetőséget láttak benne, s ez szárnyakat adott nekünk is, aminek lettek következményei.

Kissé másként jártunk ettől kezdve a kistérségi műhelyekbe. Most is többen voltunk Telkibányáról, mint az összes többi helyszínről, csak most felnőttjeinkből állt a csapat. De másképp kezdtünk el dolgozni otthon is, s nem hagytuk ellanyhulni az érdeklődést a közösségfejlesztés iránt. A közösségfejlesztői esteken, beszélgetéseken, a teaházi esteken 60-70 ember is megjelent.

„Pezsgő tavasz” - sorsformáló, de legalábbis helyi közéletet formáló lehetőségekkel telinek tartották e szakaszt az emberek. (Mint őszre kiderült, néhány fejben ez a dinamizmus összekapcsolódott a helyhatósági választásokkal is.)

A tavaszi zsongást követte az **„Eseménydús nyár”**. Ennyi közösségi rendezvény még az iskolai életben sem zajlott, mint ekkor. Ez az időszak igazán azoknak szólt, akik a „csináljunk már valamit és ne csak beszélgessünk” szekció tagjai voltak. Természetesen mindannyian élvezték e mozgásokat.

Meghatározó időszak volt a helyhatósági választások előtti és utáni egy hónap. Itt egészen konkrét támadások érték a közösségfejlesztő folyamatot és annak vezetőjeként engem is, mondván, hogy mi az önkormányzat ellen szervezkedő csoport vagyunk. (Igaz más oldalról azt is megkaptuk, hogy nem vagyunk más, mint csupán egy újabb, önkormányzati kontroll és irányítás alatt álló szervezet). A helyzetet nehezítette, hogy egy településen meghatározó önkormányzati intézmény vezetőjeként voltam az egyesület elnöke. Visszatekintve úgy vélem, hogy a közösségfejlesztési jó szándékok összefutottak egy kedvezőtlen időszakkal, amely az önkormányzat demokratikus mintákat nélkülözni kénytelen fejlesztési politikája ellen felszólalók számára kitörési pontot jelenthetett volna. Mi úgy véljük, hogy a részvételi demokrácia kimunkálása természetesen lehet a közösségfejlesztési

folyamatok jótéteménye is, de ehhez a közösségnek hosszú tanulási folyamaton kell átmennie, s ezt semmiképpen nem helyettesítheti egy „talált” önkormányzati választási időszak!

Beszéltünk arról is, hogy a közösségfejlesztés feladatának menedzselésére célszerű létrehozni olyan civil szervezetet, amely felismerve jelentőségét és lehetőségeit, motorját képezi a történéseknek. Ilyen önkéntes jellegű feladatok végrehajtására jött létre az ATKE (Aranygombos Többcélú Közhasznú Egyesület), melyhez bárki, bármikor csatlakozhat, amennyiben egyetért céljaival. Az egyesület indokoltságával együtt felmerült bennünk az is, hogy mennyiben fog fellépni az a torzító hatás, amely abban jelentkezik, hogy a közösség csak a vezetőségtől várja el majd a kitűzött célok végrehajtását?!

Fontosnak tartjuk, hogy a kistérség települései ne csupán saját lakóhelyükön, hanem egymással is együttműködve tevékenykedjenek. Jótékony hatást gyakorol ugyanis a helyi folyamatokra az, ha érzékeljük, hogy máshol is foglalkoznak hasonló jóval, s arra is alkalmas, hogy felemeljen bennünket helyi viszonyaink időnként terhelő, lehúzó talajáról.

Mi fán terem a közösségfejlesztés? „Azt gondoljuk, valamiféle olyan fán, aminek neve: „*Rajtunk múlik*” fa. Példákkal bizonyított, hogy létezik másféle, a közösségekben rejlő lehetőségekre, az együttműködő közösségekre építő szemlélet és gyakorlat. Ennek kibontogatásával foglalataskodik a közösségfejlesztés nevű tevékenységrendszer.

Minden településnek, az ott élő embereknek vannak sajátos problémái, vágyai, elvárásai, lehetőségei is. E problémák és lehetőségek NEM oldhatók meg és nem valósíthatók meg közösségi együttműködés nélkül!

Megoldás és első számú feladatunk: a KÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ, azaz olyan szervezett és rendszeres alkalom megteremtése, amikor elmondhatjuk, amit gondolunk és megmérhetjük mások véleményén keresztül ezeket! Tanuljuk meg, hogy rajtunk múlik néhány dolog! Ezeket a dolgokat sajnos nem, vagy hiába várjuk el másoktól, abban viszont reménykedhetünk, hogy közösségeinktől nyerjük el.

Igen ám, de hogyan fogjunk ehhez hozzá a gyakorlatban, hiszen rögtön számos akadály tornyosul előttünk: kevés az időnk, nem mindenkivel tartunk jó viszonyt, vannak kényes témák, ebből nem lehet megélni - s még sorolhatnánk. Léteznek persze válaszok és módszerek, melyekkel mindezen problémák mégis leküzdhetők. Már a mi települési közösségünkben is tapasztaltunk, használtunk ezekből jó néhányat. Egy biztos: ha van orvosság a fenti problémák orvoslására, azt nekünk kell megtalálni, sőt nekünk is kell saját magunknak beadni!

A pezsgő, nyüzsgő tavasz után jött az őszi, az önkormányzati választások utáni időszak. Megtalláltuk-e a jó kovászt? Erős, hatékony-e az élcsapat? A következő év talán mond erről valamit, hisz ne felejtjük: a mi ügyünk, a közösségfejlesztés ügye **CSAKIS** hosszabb távon beéző ügy! A szakkönyvek és a nagy guruk sem mondanak erről mást. Néhány év kell ahhoz, hogy igazán hatékonyak lehessünk e területen. Ez a néhány év azonban sokkal többet adhat, mint például az a politikai változások néhány évétől várható. Ennek alapja az, hogy a közösségfejlesztés a teljes közösség egészének érdekein, míg a politika a szűk csoportok diktálta érdekeken nyugszik. A közösségfejlesztő azt teszi, amit MI akarunk, a politikus azt, amit Ő akar. E gondolatoknak a jegyében indulnak újra és szerveződnek tovább művelődési házunk villanyfényes teaházi estéi, a zöld-arany plakátok hirdetései, újságunk számai, a csapatépítésre meghirdetett alkalomok és a többi.

A közösségfejlesztés sikeres szervezése, a közösségi kommunikáció fenntartása változatos információs csatornák párhuzamos használatát tartja célravezetőnek.

Hírlánc, mely személyes szóbeli közlés, megfelelő kulcsembereket választva - ez az egyesület feladata -, akik eljuttatják a hírt a településen fellelhető csoportokhoz. Mindenki csak néhány emberrel kommunikál, de azokkal pontosan és rendszeresen!

Személyes szóbeli közlés. Bárki, aki már beavatott és jól látja, mit kell közölni, továbbadja azt közeli ismerőseinek.

Modern kisbíró. Autóval jár és hangosbemondót használ, nem tévesztendő össze a kiscsibe áruossal!

Egységes hírfelületek. Zöld és arany háromszögek összeillesztéséből álló hirdető táblák, egyenlőre Telkibánya 14 pontján. A rajtuk olvasható hírek rendszeresen frissülnek.

Szórólapok. Postaládájában keresheti ezeket az ember.

„KAPCSOLAT”, a közösségfejlesztés telkibányai lapja.

Nyilvános közösségi beszélgetések. Közösségi szintéren meghirdetett nyilvános fórumok.

Tematikus teaházak. Témák: Hogyan tovább, közösségfejlesztés? Munkacsoportok aktivizálása.

„**Gondolkodós ősz**”. Nagyon kellett a gondolkodás, a gubancok kifésülése és az azzal való szembesülés, hogy kiüresedett a művelődési ház, nem jönnek az emberek, s nincs az a lelkesedés, mint tavasszal volt. Nagy segítséget jelentett az, hogy a Dialóg jóvoltából Molnár Arankával félrehúzódhatott egy kis csapat Gömörszőlősre átbeszélni ügyeinket. Ebben az időszakban zajlott az őszi közösségfejlesztő bálunk, amelynek szünetében egy prezentációs vetítés keretében megpróbáltuk korrigálni és prognosztizálni a közösségfejlesztés lehetséges irányultságát, de a jelenlévők köre nem volt elegendő ahhoz, hogy legitimálja az elhangzottakat. Valahogyan az volt bennünk, szervezőkben, hogy szerettük volna vizionálni a régi teaházi zsongást és átélni a „van értelme” érzést. Igen: emberek, az ő támogató hozzáállásuk nélkül értelmét veszíti még a jó szándékú kezdeményezés is!

Azt hisszük, mégis hasznos volt ez az időszak, hiszen a változtatni tudáshoz vezető lépéseket sikerült átgondolnunk. Azt tapintottuk ki ugyanis, hogy mi az, ami fenntarthatatlan. Feladatunk csupán annyi, hogy azt nem kell tovább vinni! Kérdés persze az, hogy mit és hogyan tegyünk helyette?

„Híd a jövőbe”

A jövőben módosítanunk kell munkamódjainkon.

Tervszerűbben és az emberek szélesebb körű bevonásával kell dolgoznunk, különben az emberek nem érzik magukénak a folyamatokat, s így mellé állni és megvédelmezni sem fogják/tudják majd, ha szükségeltetik. Ugyanakkor a személyes megkereséssel sem lehet mindig élni, mert bár kétségkívül ez a leghatékonyabb kommunikációs mód, de könnyen rászokhatnak az emberek, és végül elvárják, ami pedig kivitelezhetetlen, mert fenntarthatatlanul nagy áldozatot követel.

Finomabbra hangoltan kell kommunikálnunk, úgy, hogy a folyamatot és lehetséges eredményeit eltorzítani akarók ne képezhessenek belőle tőkét. Továbbmenve, többekhez is el kell vinnünk ugyanazt, de mindig másként, az érintett személyiségének befogadható módon.

Tudatosabban: mindenki láthassa át szándékaink lényegét, amely elsősorban nem a szabadidő minőségi eltöltése, hanem a közösségi részvétel fokozása és a demokrácia gyakorlása.

Nyilvánosan: ez azt jelenti, hogy legalább újságunkkal, a *Kapcsolattal* minden telkibányai lakost megszólítunk, informálunk. A velünk haladókat másként is szervezzük, de mindenkinek meg akarjuk adni az esélyt a folyamatokban való részvételre! Az újságot kezdetben havi újságnak szántuk, de beláttuk, hogy mivel nincs erre szakosodott stábunk, csak akkor jelentetjük meg, ha összegyűlik annyi lényeges mondanivaló, ami már megkívánja a közösségi kontrollt.

Szélesítve a kört: ez meg azt jelenti, hogy a nyilvánosság csatornáit használva bátorítsuk a szemlélőket, kívülállókat arra, hogy csatlakozzanak hozzánk, hiszen nagyon sok ügyünk nem nyerhet értelmet, ha túlságosan kevesen vagyunk!

Célunk a közösségi felmérés elkészítése, amelyben minden lakos úgy mondhatja el a véleményét, hogy biztosan számíthat annak figyelembe vételére akkor, amikor az eredmények alapján cselekvési tervet készítünk.

Szűkítve a frontot, bővítve a felelősök körét: ez azt jelenti, hogy túl sokféle témában és munkacsoporttal nyitottunk frontot és túl kevés felelőst delegáltunk a munkához. A 2007. májusi közgyűlésen leszűkítettük tervezett tevékenységeink számát és már konkrétan lebontottuk, gondosabban terveztük feladatainkat. Úgy érezzük, hogy tematikus teaházi estéket kell szerveznünk, mert a közösség már (vagy most még) nem fogékony a szabadul csapongó közösségi beszélgetésekre, viszont a pontosan tematizált, történésekben dús program után van kilátás a beszélgetésekre is, s ezt semmiképp nem akarjuk nélkülözni!

Képezve: ez azt jelenti, hogy a felmerülő igényekre képzéseket indítunk, hiszen jó néhány teendőnknek azért nem tudunk megfelelni, mert nem vagyunk elég ismeretnek birtokában. (Pl.: az értékeink munkacsoport esetében a filmek készítéséhez szükséges kompetenciák.)

Csapatot építve: vagyis úgy, hogy törődünk önmagunk, szervezetünk építésével, gondozásával is. Ez bizony legalább évi egy alkalmat jelentene.

Kistérségi csapatot tovább építve: kulcskérdés, hogy ne legyünk elszigeteltek s a találkozások frissítő ereje juttassa eszünkbe, hogy nem csak magunkból kell táplálkozni, s nem csak magunkat kell táplálni. Az is tény, hogy manapság egy települési szándék sokkal könnyebben elhal, amikor felfelé kell azt kommunikálni, s a kistérségi együttes erő súlya reményeink szerint számottevőbb lesz.

A tyúk, vagy a tojás? A csapat, vagy a feladat? Elegendő-e a nemes cél, hogy minden akadályt elgörgessen a megvalósulás előtt, vagy „csupán” egy jó csapat kell, amely bármilyen kihívást sikerrel fog teljesíteni? Szívesen hisszük, hogy az egyik feltételezi a másikat!

Szép erdőt, mezőt, egészséges közösséget kívánok!

Elérhetőségek:

Bereczky Béla

e-mail: beci66@gmail.com

tel.: 46/388606